

HLA SA TEL

ZPRAVODAJ
MĚSTSKÉ
ČÁSTI
PRAHA 15

ČÍSLO
2020
ROČNÍK 26
NEPRODEJNÉ

4

WWW.PRAHA15.CZ

Pracují mezi námi
Lenka El Masri

Z historie
Horních Měcholup IV.
Válka a meziválečný
rozkvět obce

PŘEJEME

VESELÉ VELIKONOCE

Konec války se slavil i sázením lípy svobody (1919), na něž jsme vzpomínali v díle nazvaném „U Nykodýmů – Zapomenuté srdce Horních Měcholup“ (listopad 2019)

Z historie Horních Měcholup IV. Válka a meziválečný rozkvět obce

Naše toulky minulostí Horních Měcholup končily těsně před zhroutilím habsburské monarchie, kdy jsme připomínali slavné majitele i nájemce místního velkostatku, zejména Tomáše Welze a Josefa Urbana. Brzy po smrti druhého jmenovaného se rozhořelo první světové peklo...

„Jako rána hromu ochromí, tak i překvapil a zdrtil vyhlášený manifest Franze-Josefa a s ním i nařízená mobilizace,“ čteme v kronice Horních Měcholup. „Smutek, žal, pláč a trpké loučení naplňovalo naši obec, kde následkem prohlášení I. a pak II. mobilizace, pak odvodů a svolávání, jež vystřídal téměř všechny čísla a písmena abecedy od A až do Z, odcházel na pole bitevní tu otec rodiny, tam syn, onde kýžený ženich neb bratr. Kdo jen trochu dle lidového rčení ‚hýbal nohami‘, byl jist, že stane se hajitelem rakouské slávy a německé rozpínavosti. Z obce zdejší za vojenskou službou odešlo celkem 38 občanů, z nichž 2 vrátili se co invalidé, 1, tj. Otto Šimek, co italský legionář a 11 jich padlo.“

Odhalení pomníku padlým

Světová válka zasáhla skutečně do všech koutů země. Bída nepanovala jen na bojištích, zemědělci museli odvádět tak vysoké dávky armádě, že se zle dařilo i doma. Více opět kronikář Josef Hroch: „Rekvizice stihala rekvizici. Rolníkům pod rukou téměř vybráno veškero obilí, brambory, odměřováno mletí vydáváním mlecích

a šrotovacích výkazů. Lidem ostatním vydávány lístky na všechny věci denní potřeby, tj. na chléb, mouku, cukr, mýdlo, svíčky, petrolej, uhlí, dříví atd. Ovšem dávky byly tak malé a nedostatečné, že kdyby lidé nebyli si podlouným způsobem opatřili další zásoby, často i s ohrožením vlastního života, byli by jistě vymřeli hladomorem.“ Peklo však skončilo a zrodila se nová Československá republika.

Roku 1920 se po sedmdesáti letech rozdělily spojené obce Horní Měcholupy a Petrovice, novým měcholupským starostou se stal Josef Procházka. Z nařízení státu musely být všude postaveny pomníky padlým za světové války. „Jak každému jest známo, že každý začátek jest těžký, peněz nebylo, tak se konaly sbírky od domu k domu, každý přispěl podle možnosti,“ vracíme se do kroniky. „Až konečně nastal den, kdy pomník byl postaven a odhalení se konalo dne 3. června 1923. Od druhé hodiny odpoledne se scházely zástupy lidí, po celý den nebylo na obloze ani mráčku, slunce hrálo až do úpalu.“ Pomník za tři tisíce korun přišli odhalit zástupci obce, také hasičský a osvětový sbor a děti školou povinné. Průvod se připravil u dvora, odkud pochodoval k pomníku za hudebního doprovodu. U pomníku poté promluvil nájemce velkostatku Jaroslav Hejdušek, připomněl historii národa, vzpomnul na padlé místní vojiny a dle kroniky byl jeho slovy každý účastník dojat. Po něm si vzal slovo i host, zástupce československé vlády,

Ve 20. a 30. letech rychle přibývaly rodinné domky i živnosti, zde řeznictví Františka Charypara v Holoubkovské ulici

poslanec a za války člen protirakouského odboje Josef Netolický. Na odhalení pomníku a oslavu se přišla podívat asi tisícovka občanů včetně mnoha hostů z okolí.

Příští zastávka Horní Měcholupy

Za dalšího starosty Antonína Řeháka byla 15. května 1926 příjezdem vlaku v šest hodin ráno slavnostně otevřena nová zastávka Horní Měcholupy. Její stavba byla schválena již od roku 1905, provázely ji však neshody. První komise, v níž zasedali nájemce statku Josef Urban, petrovický sládek František Zvěřina a majitel tamního hostince a zároveň starosta obce Čeněk Karda, ovšem narazila na problém, který popisuje

Za války hrozil lidem v Měcholupech hladomor, padlým byl roku 1923 vztyčen pomník, který se ve vsi jednou stěhoval

Josef Holý, další starosta a rovněž kronikář Petrovic: „Bohužel ačkoliv jednání i snaha jmenovaných pánů byly upřímné, nepodařilo se vzor příznivým podmínkám zastávku uskutečnit, a to pro zcela odmítavý odpor obcí Dolní Měcholupy a Dubeč, ať prohlásily tyto obce, že žádných překážek proti vybudování zastávky nečiní, leč hmotně přispívati nebudou.“

Stavba drážní zastávky (1926) zavdala příčinu sporu mezi Dolními a Horními Měcholupy

Další kola jednání probíhala po vzniku republiky, postoj zmíněných obcí se však neměnil. Nakonec se Horní Měcholupy a Petrovice v hostinci u Nykodýmů dohodly, že zastávku postaví bez pomoci ostatních obcí. Měcholupy v jednáních zastupoval další nájemce statku Jaroslav Hejdušek spolu s panem Františkem Novákem, náhradníkem se stal pan majitel hostince Emanuel Nykodým. Vybudování zastávky stálo bezmála 140 000 korun a o náklady se obce dělily procentuálně: Horní Měcholupy 56 % a Petrovice 44 %. Stavět se začalo v březnu 1926 a v květnu stanice začala fungovat. Před rozšířením ostatní městské dopravy se nejen pro místní stala nejlepším spojením s Prahou. Denně zde nastupovalo až pět stovek(!) cestujících, jízdenky se prodávaly přímo na zastávce, vydávala je paní Boženka Brandlová. „Sluší zvláště vzpomenouti p. předsedy komise MUDra Václava Kňourka, jakož i nájemce velkostatku H. Měcholupy p. Jaroslava Hejduška, kteří velkým rozhledem, energií i pomocí hmotnou se o vybudování zastávky velice zasloužili,“ vzpomíná Josef Holý v petrovické kronice. K neštěstí málem došlo v lednu roku 1931, když

kdosi na koleje nasypal hromadu kamení právě nedaleko zastávky Horní Měcholupy. Vlak sice nevykolejil, ale poničil si brzdy.

Obec se rozrůstala, před válkou měla už sedmdesát pět popisných čísel a mnoho živností, ve dvacátých a třicátých letech rychle přibývaly rodinné domky. Stavěly se především na nových parcelách získaných pozemkovou reformou (vyvlastněním půdy šlechtických velkostatků). Dva hornoměřolupské hostince vedli pánové Josef Nykodým a Antonín Hervert, dvě řeznictví František Charypar a Karel Kovařík (dříve Antonín Nykodým), tři obchody se smíšeným zbožím Anna Medelská, Josef Prášek a Růžena Vojtěchovská. Pracovali zde i truhláři Antonín Lokaj a Antonín Zvolský, krejčí František Jirásek nebo trafikant Josef Kovařík. Truhlář Vondráček odprodal svůj podnik nedaleko vlakové zastávky panu Pickovi z Prahy a vznikla zde první místní malá továrna, která se zaměřila na výrobu celulóidu. Hodně pracovních míst přinesla dráha, na nedaleké Vartě se zase těžil křemenec. Mimochodem přímo ve středu obce tehdy byly dva rybníky, jeden před velkostatkem (na místě dnešní základní školy Křimická), druhý menší přímo na hlavní návsi (na dnešním prostranství za obchodním domem Na Vartě).

Hornoměřolupští nežili jen prací, obecní knihovna čítala na šest stovek knih, místní kapelu vedl František Richter. Plně se rozvinul spolkový život, po prvním a dodnes existujícím spolku hasičském založeném v roce 1898 vznikaly v rychlém sledu další: Dělnický a podpůrný spolek Pokrok, Sokol, Okrašlovací spolek, divadelní spolek K. H. Borovský, fotbalový SK Horní Měcholupy, Obec baráčníků, Dělnický divadelní spolek, Spolek chovatelů hospodářského zvířectva. Pořádaly se hasičské bály, posvícení, poutě... Stále bohatší hornoměřolupský spolkový život podrobně popisuje paní kronikářka Marie Zdeňková v Knize o Praze 15.

Sbírání kostí

Jen co se republika dostala z hospodářské krize, přišlo mnichovské zklamání a další rána mladé republice – vstup Hitlerových vojsk a vynucený vznik protektorátu. Další odvody, další dávky, další potupné a hrůzoplné časy. Za druhé světové

války místní dvůr pozvolna chátral. Nájemcem v té době byl Josef Vorlíček, v roce 1943 ale statek převzali nacisté do vlastní správy. Záminkou bylo propadnutí střechy nad jednou stájí a zabití čtyř kusů dobytka. Příklad se začal vyšetřovat, na nájemce Vorlíčka přišlo udání, podle něž statkář protiprávně přilepšoval Čechům s obilím. Pan Vorlíček pravděpodobně místním lidem skutečně pomáhal, soudce jej poslal na osmnáct měsíců do vězení. Statek převzali Němci a zavedli pro místní občany nucenou pracovní povinnost bez rozdílu pohlaví. Výjimku měli jen ti, které nacisté již zaměstnávali v jiných, pro válku důležitých podnicích. Novým správcem dvora byl jmenován místní občan Václav Bille, jenž se i v těžkých dobách osvědčil natolik, že ve funkci nakonec zůstal i po válce, kdy byl velkostatek znárodněn.

Zhoršující se situace na válečných frontách se znovu odrážela i na životě uvnitř protektorátu. Opět ho popisuje hornoměřolupská kronika: „Přiděly potravin byly tak malé, že bez opatřování jich způsobem načerno by nemohl s nimi nikdo vydržeti. I přes to byl zjevný hlad patrný na vyhublých tvářích skoro všeho občanstva. Byly konány nucené sbírky na zimní pomoc, na červený kříž. Sbíráno bylo vše, hadry, kosti i staré kovy.“ Během květnových událostí ožily i Horní Měcholupy. Vznikl revoluční národní výbor řízený starostou Řehákem, ves hlídaly ozbrojené hlídky a posťalci se řídili zprávami přenášenými rozhlasem.

Odvaha a radost z čím dál jasnějšího konce války se ovšem mohly stejně rychle ztratit. Největší nebezpečí pro místní obyvatele znamenal odpojený vojenský transport s pětistovkou vojáků, který uvízl na vlakové trati. Vzhledem k hroutícímu se stavu Říše byli sice vojáci ochotni vyjednat o vzdání se jiné jednotce, taková však nebyla k dispozici. A tak v neděli 6. května opustili transport a vstoupili do Horních Měcholup. Stovky plně ozbrojených vojáků zchlazovaly nadšení z revoluce, nikdo nevěděl, co se bude dít, stačil jediný zbrklý čin a vše by skončilo katastrofou. Naštěstí k žádnému konfliktu nedošlo, vojáci zamířili do Průhonice a o tři dny později do Měcholup dorazila Rudá armáda. Válka skončila.

● Lukáš Berný, z knihy Toulky Prahou 15